

Dette er Dagen, som Herren har gjort

Taler

Anton Christian Bang

Dato

7 desember 1905

Sted

Kristiania domkirke

Omstendigheter

Takkegudstjeneste

- 1 Af Herren er dette gjort, det er underfuldt i vore Øine. Dette er Dagen som Herren har gjort; lad os fryde os og glæde os paa den! O Herre, frels dog! O Herre, lad det dog lykkes! Velsignet være Han som kommer i Herrens Navn! Vi velsigner Eder fra Herrens Hus.
- 5 Salme 118, 23-26.

- «Det er underfuldt i vore Øine», det som er skeet iblandt os i det halve Aar, som er rundet siden 7de Juni. Løst er det Baand, som bandt vort dyre Fædreland sammen med Nabolandet hinsides Kjølen, og det er løst i Fred, uden at der er
- 10 flydt en eneste Draabe Blod. Norge er atter indtraadt blandt Nationerne i den civiliserede Verden som et i Ordets fulde Mening selvstyret og selvstændigt og selvansvarligt Folk paa alle Omraader. Gjenreist er vort nationale Kongedømme, som flyttede ud af Landet i det for vor indre Udvikling og ydre Stilling saa forferdelig skjæbnesvangre Aar 1319; Fortid og Nutid er knyttet sammen, og vi
- 15 skuer fremover med freidigt Haab og staalsat Mod, og det er vor faste Tro, at Skaldens profetiske Fremtidssyn skal blive til fuld Virkelighed: «Hvad Norge var, det skal det atter vorde.» I Sandhed, «det er underfuldt i vore Øine,» det som er skeet iblandt os i det halve Aar, som er rundet siden 7de Juni.

- 20 «Af Herren er dette gjort,» - «dette er Dagen, som Herren har gjort,» det er det Lys, som fra Guds Ord straalet ud over alt dette underfulde, som er skeet iblandt os. Det er Herren, som har gjort det altsammen, det er Herren, som har ladet en ny Dag oprinde over Norge, det er Herren, som har skabt en ny Tid for vort dyre Fædreland, den Herre, som er Himmelens og Jordens almægtige
- 25 Skaber, som holder alle Ting oppe med sin vældige Magt, som styrer alle Ting efter sin Vidsoms dybe Raad, som værner os fra al Fare og frier og frelser os fra alt ondt, som bærer sit Folk paa sin mægtige Faderarm og gjør en god og salig

Ende paa al vor Strid og Trængsel. I hans Haand er vore Tider, han lader det
30 synke sammen til Støv, som er forældet og udbrugt, han lader gammel Tid
afløses af ny Tid, det er ham, som skaber den nye Dag i Folkenes Saga: «dette er
Dagen, som Herren har gjort,» «af Herren er det gjort,» det, som «er
underfuldt i vore Øine.» Og dette staar ikke bare skrevet med Bogstaver i den
118de Salme, det er indskrevet med levende Liv i alle deres Hjerter, som tror paa
35 en levende Gud - som i 1814 saa i 1905: Det er Gud, som er attaat.

Men hvorledes gaar det da for sig, naar Gud lader en ny Dag oprinde over
Verden, naar han skaber en ny Tid for et Folk? Jeg vil søge at kaste Lys over
dette Spørgsmaal ved et nyt Spørgsmaal: Naar Landmanden glæder sig over en
40 rig Høst med rig Afgrøde og udbryder, fyldt af jublende Tak: Dette er Dagen,
som Herren har gjort, - hvorledes har da Gud gjort en slig Glædens Dag? Ja, det
skjønner vi alle; den rige Høst hviler paa meget Arbeide og tungt Arbeide lige fra
den tidligste Vaar: der maa skabes et frugtbart og frodigt Agerland, der maa
ryddes og pløies, der maa saaes og plantes, og saa tager Sæden Vekst med sine
45 Rødder dybt i Jorden og med Blad og Krone mod Himmelen, opvarmet ved Lys
fra Solen og oplivet ved Dugg og Regn fra Himmelen. Saa kommer Høsten, og
Markerne staar der med bugnende Grøde, og Menneskene jubler og siger: Dette
er Dagen, som Herren har gjort.

50 Det er paa lignende Maade, Gud skaber noget nyt blandt Folkene i Verden. Den
historiske Udvikling er det Verksted, hvorfra Gud lader udgaa nye Dage, nye
Tider. Her er det saa, at Gud giver Vekst, men en saar, en anden høster; her er
det slig, at den, som saaede, gjorde det med Graad og saa ingen Frugt. Men der
var Liv i Sæden og Velsignelse i Graaden, og de tunge Løft og det svære, ofte saa
55 haabløse Arbeide blev dog ikke forgjæves, om end Ventetiden blev mørk og
tung og lang. Thi Gjennembruddet kommer, da det slaar ud, som har ligget der
og spiret i Løn. Den rette Tid oprinder, og Gud opreiser de Mænd, som Tiden
kræver, og han kan bruge; saa lægges alt tilrette ligesom af sig selv, og Gud faar
frem, hvad han vil have frem. Det er i dette Lys, alle kristne Mænd og Kvinder i
60 Norges Land ser det underfulde, som er skeet iblandt os siden den 7de Juni. I
rette Tid gav Gud os de rette Mænd. Men fra hans Mund, som stod fremst i
Rækken og har tåget de tyngste Tag og har havt over sig det sværeste Ansvar, har
vi i et stort historisk Øieblik hørt paa den Bekjendelse: Hvad vi har faaet Lov til
at gjøre for vort kjære Fædreland, det vilde have været umuligt uden deres
65 Arbeide, som nu ligger i sine Grave, og deres Arbeide, som lever sammen med
os. Og atter: Vi har paa mange Maader og særlig da, naar det saa mørkest ud,

kunnet kjende og merke, at mægtige og sterke gode Magter var attaat. Ja, saa i Sandhed er det: den mægtigste og sterkeste af alle sterke og mægtige Magter, den
70 bedste af alle gode Magter har været attaat, den almægtige og barmhjertige levende Gud: dette er Dagen, som Herren har gjort.

Naar jeg ser tilbage paa alt det, som vi paa denne Takkens Dag har at takke Gud for, saa staar det saaledes for mig, at den største Fare, som er bleven afværget fra
75 os i det forløbne halve Aar, knytter sig til de nærmeste Dage efter 7de Juni; at vi slap saa vel igjennem hine Dage, det er for mig det største af alt det store, som vi ikke nok kan fuldtakke Gud for. Budskabet om det alvorsfulde Skridt, som Storting og Regjering havde fundet det nødvendigt at gjøre den 7de Juni, kunde have splittet vort Folk og havt de sørgeligste og forferdeligste Følger for vort
80 Land. Men saa blev ikke Tilfældet, Herren være lovet og prisat. Det, som kunde have splittet, det blev den største samlende Magt, som nogen af os nogensinde har kjendt eller tænkt sig Muligheden af. Det norske Folk var ikke i Tvil om, at hvad der var gjort, det var ret gjort. Det norske Folk betænkte sig ikke et eneste Øieblik paa at fylke sig om sine ledende Mænd; det var en varm Livsens Pust af
85 løftende Folkevækkelse, der gennemstrømmede vort Folk fra øverst til nederst: Fremtidens Norge blev født i hine alvorsfulde Dage. Nationen blev fyldt af en Ansvarsfølelse som kanske aldrig nogensinde før, Ansvarsfølelse for Gud, for Historien, for Fremtiden. Med Bøntil Gud, at det, som var begyndt, maatte lykkes vel, stod hver Mand ferdig til at. ofre alt for at værne vort Land og hævde
90 vor Frihed og opretholde vor fulde Selvstændighed, vor Ære og vor Ret. Hvad Presten Jonas Rein udtalte paa Eidsvold viste sig fremdeles at være levende i alles Hjerter og Mund, hine mindeværdige, udødelige Ord: «At jeg ofrer alt, lige til sidste Rest, det ved jeg.» Se, dette er Dagen, som Herren har gjort.

95 Men hvorledes har da Herren gjort denne Dag? I mine Øine er der flere Omstændigheder, som har virket sammen. Jeg nævner først den Bevægelse, som mange af os dengang kun lidet forstod Guds og Historiens Mening med, den Bevægelse, som fandt sit sterke, alt sammenfattende Udtryk i Johan Sverdrups Ord: al Magt i Stortingets Sal! Uden denne Bevægelse vilde den 7de Juni have
100 været en absolut Umulighed. Det blev af ligefrem profetisk Betydning, hvad han udtalte i en løftet Stund: «Stortinget er vor første Arbeider i Fredens Dage og vort sidste Nødanker i Farens Stund.»

Jeg peger dernæst paa den Lovlydighed og den Gudsfrygt, som er bleven
105 indarbeidet i Folkets Hjerter i saa lange Tider og paa saa mange Maader, dels

gennem de dybt i Folkets Liv gribende religiøse Vækkelser, dels gennem trofast Arbeide i det stille af Fædre og Mødre, af Lærere og af Prester, af læge Mænd og Lærde. Hvad er der ikke saaet af god Sæd i vort Folk nedigennem de skiftende
110 Tider! Og hvor har ikke Sæden baaret velsignet Frugt i de i vor Tids Historie
kanske aller farligste Dage! Særlig er det mig en Trang at faa sige det, at naar det
norske Folk magtede at komme saa vel igjennem Tiden efter 7de Juni, saa
skyldes dette ikke mindst den Hjælp, den Retledning ud af Guds Ord, der saa
trofast og saa sikkert blev ydet Mænd og Kvinder af vor Kirkes Tjenere.

115

Tilbageblikket paa de sidste sex Maaneders vidtrækkende og alvorsfulde
Begivenheder maner os allesammen til at takke Gud i brændende Bøn, at han
har bevaret os fra Krig og den med Krigen følgende grænseløse Ulykke. Og alt,
hvad der i dette Stykke brænder inde i vor Sjæl, det samler sig om dette ene Ord:
120 Karlstad. Thi hvad betyder Karlstad i disse Maaneders Historie? Det betyder, at
Gud har frelst de to Folk i Norden fra den Skjændsel og den Jammer at faa et
Kapitel i sin Historie med Overskriften: Broderkrig, Brodermord. Det betyder,
at Gud har lagt Krigens røde Djævel i Lænker, at Gud har ryddet Vei for Fred
paa Jorden, at Gud har grebet ind og omskabt farlige Hindringer til - som vi
125 haaber - velsignelsesrige Betingelser. Se, dette er Dagen, som Herren har gjort.

Men hvorledes har han da gjort denne Dag?

Menneskenes Historie begynder med Brodermord. Krig og Blodsudgydelse hver
130 Sommer, Stilstand og Fred hver Vinter, det er det blodige Billede, som baade de
semitiske og de germanske Folks ældste Historie opruller for os. Saa greb Gud
ind i Tiden, og hans Røst lød fra Sinai ud over Folkene paa Jorden: Du skal ikke
slaa ihjel - Du skal ikke være som Kain, der myrdede sin Broder. Og Gud greb
atter ind i Tiden og lod det blive Jul, og Englene sang om Fred paa Jorden, og
135 Jesu Evangelium stillede hver eneste Menneskesjæl frem i sin evige Værdi og
med sit evige Adelsmerke. Seet i Lyset af Jesu Kristi Evangelium blir du og jeg
noget helt andet, noget uendelig bedre og større end viljeløse Redskaber i
blodtørstige og magtbegjærlige Tyranners Hænder; vi er bestemte til noget helt
andet end at lade dem bruge os til Kanonføde paa Slagmarken, vi som er saa dyrt
140 kjøbte med Kristi Blod, vi som vil tabe alt, om vi vandt den hele Verden, dersom
vi tager Skade paa vor Sjæl, vi om hvem Evangeliet vidner, at det ikke er Guds
Vilje, at en eneste Menneskesjæl skal gaa fortabt. Guds Bud fra Sinai og Jesu
Evangelium fra Golgata har gennem lange Tider været som en Røst i Ørkenen,
indtil de har slaaet ned med Vælde i ædle Mænds og Kvinders Hjerter i vor Tid,

en mægtig Bevægelse, der allerede har afsat velsignelsesrige Frugter. Vi begynder at tro paa Virkeliggjørelsen af Wergelands begeistrede, manende Ord:

Ei Folk mod Folk som i den svundne Old,
150 ei Bror mod Bror skal løfte mod hinanden Avinds Skjold.

Vi begynder at tro, at det engang skal blive til Virkelighed, salig Virkelighed, hvad Profeten Esaias saa i sit store Syn: Folkene smier sine Sverd om til Hakker og sine Spyd til Sigder, og intet Folk reiser sig mere mod et andet.

155 Uden denne Tidens store Fredsbevægelse vilde Forliget i Karlstad have været umuligt.

Men der er endnu noget andet, som er kommet til. Da de fire Mænd drog til
160 Karlstad for at forhandle, blev de fulgt af et helt bedende Folk herhjemme. Aa, hvor der blev bedet i hine Dage. Der kom ikke to kristne Mænd eller Kvinder sammen, uden at de bad; der holdtes ikke en Opbyggelse, uden at brændende Bønner steg op for Guds Trone, der var ikke en Gudstjeneste, uden at vore saa høit betroede Mænd i Karlstad blev ihukommet i stille Sukke eller lydelige
165 Bønner. Og vi tror paa Bønnens Magt, kristne Brødre og Søstre. Vi tror, det har gjentaget sig iblandt os, hvad der i Guds Ord fortælles om Moses og Aron: den ene bad, medens den anden stred, og det var de oprakte Hænder, som nedbad Kraften og lagde den ind i de stridende Arme. Saa fortælles der iblandt os, at netop da, naar det saa mørkest ud derborte i Karlstad, da blev en Mand i Bergen,
170 midt under sit Arbeide, greben af en bævende Angst i Dybet af sin Sjæl; det bares ham for, at der var Fare paafærde, at det begyndte at se haabløst ud, og at vore Mænd stod i Fare for at staa fast. Og han forlod sit Arbeide og gik ind i sit Kammer og kastede sig paa Knæ og udøste sig for Gud og skreg til ham om Udveie og Hjælp for vore Mænd. Og han reiste sig, fyldt af Forvisning om at
175 være bleven bønhørt; og alle vi andre, som har bedet, staar i denne Stund hjertevarme af Tak til den Gud, som hører Bønner og forbarmer sig over sit Folk.

Men naar jeg taler om det, som knytter sig til Karlstad, saa er der endnu en
180 tredie Omstændighed, som det er min Pligt at pege paa. Vi er saa lykkelige, det vil sige, Gud havde været saa god og naadig mod os, at vi havde Mænd at sende ud, Mænd, som ikke bare med overlegen Dygtighed talte vort Lands Sag og hævdede vort Folks Ære derborte, men som var saa store, at de ikke tog i

185 Betænkning at føre over sig al den Misopfatning og Misforstaaelse og
Miskjendelse, som de saa vel vidste vilde blive deres Lod og Del, og det fra
mange Sider. Det er paa denne Maade, at store Mænd blir ledende Mænd til
Velsignelse, uforglemmelig Velsignelse for sit Land og Folk.

190 Blandt de Dage, som Herren har gjort iblandt os, staar de to Søndage den 13de
August og 12te November for mig i en vidunderlig Glans og Glorie. Vort Lands
Fremtid blev lagt i Folkets egne Hænder til Afgjørelse for Hundreder af Aar. Og
det store Folk, fra øverst lige ned til de bredeste Samfundslag, stod frem og
afgjorde Norges Fremtidsskjæbne uden at famle i Usikkerhed, uden at vakle i
195 Raadløshed. I vore Bygder og Byer samlede Folkeafstemningen fribaarne,
maalbevidste, af Ansvarsfølelse grebne Mænd, der saa det rette med aabent Øie
og greb det rette med sikker Haand. Og Søndagslys og Søndagsfred sænkede sig
ned over Masserne og gav Folkeafstemningen Præg af en hellig Guds tjeneste.
Se, dette er Dage, som Herren har gjort!

200

Men hvorledes har da Herren gjort disse Dage? Hvad Redskaber har han dertil
brugt?

Jeg nævner først de gamle Skolemestre, som forlængst ligger i sin Grav, lidet
205 paaagtede af sin Samtid, men trofaste Mænd, som lagde den første Grund til
Folkets Oplysning. Jeg peger dernæst paa Landets dygtige og nidkjære
Lærerstand, der i Stilhed har gjort det Storverk at løfte vort Folk saa høit i
Oplysning og aandelig Vekst. Og jeg vil ikke, at de skal glemmes, de mange
Prester i vort Land, som under seig Modstand, ofte med økonomisk Tab, til sine
210 Tider endog under ligefrem Forfølgelse har sat Lovens Bud igjennem og ryddet
Veien for Oplysningens store Verk.

Men jeg vilde ikke have gjort Retferdigheden Fyldest, om jeg ikke nævnte den
frie Presse i denne Sammenhæng. Den frie Presse har gjort vort Folk uvurderlige
215 Tjenester i det forløbne halve Aar som et merkeligt Herrens Redskab. Det er
stort, at vor Presse i saa betydelig Udstrækning og til saa stor Velsignelse har
retledet og veiledet vort Folk med saa fremragende Dygtighed. Det er endnu
større, at den har løst sin Opgave med saa fin Takt, med saa stor Sindighed, med
saa dyb Ansvarsfølelse og med en Selvfornegtelse, som kanske har kostet mere
220 end noget andet.

Hvad ingen af os har drømt om, end sige haabet at skulle faa se virkeliggjort, det

har i denne Tid faldt i vor Lod at opleve: det norske Folk er blevet et samlet
225 Folk, det er med jublende Glæde, vi alle - alle som en - rækker vore Hænder mod
hverandre og tilraaber hverandre som de gjorde det paa Eidsvold: enige og tro,
til Dovre falder. Jeg priser min Gud, at den Lykke er bleven mig til Del at faa
opleve saa sæl en Tid, da det norske Folk staar der som en enig Broderskare i
samlet Flok og Fylking: dette er Dagen, som Herren har gjort.

230

Men hvorledes har da Herren gjort denne Dag?

Vor politiske Historie i den sidste Menneskealder har været præget af bitter
Strid og skarpe Modsætninger - først mellem to Partier og saa mellem tre Partier.
235 Og Striden har været ført snart med blanke Vaaben og snart med giftige Vaaben,
og vi har visselig allesammen syndet mod hverandre, og det har værket i de
blødende Saar gennem lange Tider. Men nu har den levende Gud dømt mellem
de politiske Partier i Norge, en underfuld, en velsignet Dom, gennem den
historiske Udvikling. Nu ser vi, hvad ingen af os før kunde se, nu ser vi, at det
240 var en Guds Barmhjertighed, at Partierne ikke fik Lov til at knuse hverandre, nu
skjønner vi, at hvert Parti har havt sin Opgave at løse, og at hvert Parti har løst
sin Opgave, og at det er paa denne Maade, Gud har faaet frem, hvad vi tror, han
vilde have frem. Derfor blev dette Enden paa den bitre Strid og de skarpe
Modsætninger, at det skilte bøiede sig sammen for i Fællesskab at tage det sidste
245 afgjørende Løft og i Fællesskab at reise sig til Værn for vort dyre Fædrelands Ære
og Ret og i Fællesskab at begynde at bygge op det nye Norge. Det er, som naar
Glommen og Vormen blander sine Vande sammen for i Fællesskab at flyde ud i
det store Hav som en samlet mægtig Flod.

250 Det norske Folk staar i denne Høitidsstund fylket om det gjenreiste nationale
Kongedømme. Det er Blomsten paa det, som har groet og vokset i de sidste
Maaneder, det er Kronen paa Arbeidet i Tiden siden 7de Juni, at vi har vor egen
Konge midt iblandt os, kaaret ved Folkets frie Valg. Da han satte sin Fod paa
Norges Grund, ledsaget af sin Dronning og med Kongesønnen paa sine Arme,
255 da var det, som der gik et elektrisk Stød gennem os allesammen, det var, som en
Sjøsprøit af boblende, brusende, bævrende Jubel slog du over det hele Land, fra
Lindesnes til Nordkap. Aa, hvor det er godt og velsignet for et Folk at faa en
Dag, da det rigtig kan give sig hen i Glæde, üblandet Glæde, og lade den brænde
ud i Jubel. Og det saa meget mere, som der forud var gaaet en Tid med saa
260 alvorsfulde Begivenheder, og vi alle havde været i en saa forferdelig Spænding, at
det til sidst syntes os umuligt at holde ud en eneste Dag længere. Saa oprandt

Dagen; men dette var Dagen, som Herren har gjort, han som har alle Historiens
Traade i sin Haand og leder Folkenes Skjæbner efter sine dybe Raad. Det er
265 Lønningen for meget Arbeide, det er Svaret paa mange Bønner, at vi paa denne
Dag kan holde Takkefest med vor egen kjære Konge i vor Midte, vor egen
Konge, som vi ikke skal dele med et andet Folk, vor egen Konge, som fra Aar til
Aar skal bygge og bo iblandt os, dele vore Kaar og fuldt og helt ofre sig for sin
Kongegjærning, ikke bare alt for Norge, men alt bare for Norge. Dertil give Gud
270 ham Naade og Lykke i Jesu hellige Navn.

Saa er det da et mægtigt Indhold, som i denne Stund fylder Salmens Ord for os:
Dette er Dagen, som Herren har gjort; lad os fryde os og glæde os paa den.

275 Ja, lad os fryde os og glæde os, men lad os ikke gjøre det i Overmod og med et
opblæst Sind. Som det er vort Hjertes Trang, saa er det ogsaa ret for Gud, at give
dem Ære, som Ære skal have, dem Tak, som Tak skal have. Men lad os tage
baade Takken og Æren og bære den længere frem og løfte den høiere op, frem
og op til den levende Gud, idet vi beder og siger: Ikke os, Herre, ikke os, men dit
280 Navn ske evig Ære og evig Tak. Thi vi er allesammen ringere end al den
Miskundhed og Trofasthed, som du har vist imod os.

Lad os fryde os og glæde os, ikke i løse og værdiløse Feststemninger, men
saaledes, at vi samler alle vore Kræfter og ret for Alvor tager fat paa det store
285 Fremtidsarbeide, som det gjenreiste Norge kræver af alle sine Sønner og Døtre.
Og med dette Fremtidsarbeide beder vi til Gud, som der staar i Dagens hellige
Tekst: O Herre, frels dog, o Herre, lad det dog vel lykkes! Ja, maatte Herren
frelse os fra de gamle Folkesynder, som har sat saa stygge Flekker paa Folkets Liv
nedigjennem Tiderne, og maatte vi alle ret for Alvor reise os til Krig paa Kniven
290 mod dem. Maatte Herren lade Arbeidet lykkes for os, saa vi bedre og bedre kan
bygge op vort dyre Fædreland og «rette det, som vrangt er, og reise det, som velt
er» og arbeide frem og elske frem og bede frem et ihærdigt og sterkt Folk, et
retskaffent og gudfrygtigt Folk, som ærer sin Gud og pryder sit Land ved at
vandre i Sandhed og Retfærdighed og Renhed, og som i Tro gjør sin Gjærning
295 med Gud for Øinene. Over hvert saadant ærligt Arbeide skal der hvile rig
Velsignelse fra Herren vor Gud. Som skrevet staar: Vi velsigner eder fra Herrens
Hus. Velsignelse over hver Mand og Kvinde, som vil være med at løfte og bære,
at stride og kjæmpe, at arbeide og elske og bede - fra Kongeborgen til den laveste
Hytte!

Og saa, kristne Venner, vender vi os til ham, som altid er midt iblandt os,
Sønnen den velsignede og høilovede, som kommer til os i sin evige Faders
velsignede Navn, han som er Hyrden for sin Hjord, Kongen over sit Folk paa
305 Jorden. Maatte Lyset fra hans hellige Kors hvælve sig ud over Norges Land;
maatte Kraften fra hans hellige Evangelium fylde vore Sjæle og føre os frem
gjennem Glæde og Graad, Kamp og Kors, lyse Dage og mørke Stunder, altid
frem til Seier i Striden og Liv i Døden!

310 Amen!

Kilde

Anton Christian Bang: Taler og Foredrag ved særlige Anledninger. Kristiania 1907, s. 154-165.

Emner

315 1905, Nordmenn, Norge, Norsk historie, Preken, Takketale, Union, Unionsoppløsning

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/dette-er-dagen-som-herren-har-gjort>

320

325

330

335